

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни:
„економічна безпека підприємства“

для студентів денної і заочної форм навчання ОКР «Магістр»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

КИЇВ-2016

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор навчально-наукового
інституту
менеджменту та підприємництва
Федюнін С.А.

«26» жовтня 2016 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для виконання та захисту курсових робіт з дисципліни:
„ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА“

для студентів денної і заочної форм навчання ОКР «Бакалавр»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Схвалено на засіданні кафедри
підприємництва, торгівлі та біржової
діяльності

«26» жовтня 2016 р., протокол № 3

КИЇВ – 2016

Методичні рекомендації для виконання та захисту курсових робіт з дисципліни “Економічна безпека підприємства” призначені для студентів денної і заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», а також для викладачів.

Укладачі: Сотниченко В.М., Дименко Р.А. – Київ: Державний університет телекомунікацій, Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва, 2016. – 30 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
3. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	9
5. ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА РОЗРОБКА ДОДАТКІВ	12
6 НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	13
7 ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ПОРЯДОК	18
ЇЇ ЗАХИСТУ	
ДОДАТКИ	18

ВСТУП

В умовах ринкової економіки на сучасному етапі менеджери і фахівці з безпеки підприємництва, бізнесу державних та інших організацій мають знати закони, принципи й технології ринкової економіки. Не тільки блага та успіхи очікують ці організації, а й певний вид діяльності, яка не зрідка пов'язана з великими ризиками, небезпеками й загрозами, а гарантування безпеки в цій сфері діяльності має свої особливості. Тому тільки системний підхід до управління підприємством та його безпеки може стати запорукою його успіху. При цьому всі члени команди - від підприємця і керівника до рядового працівника - мають, особливо в кризових, конфліктних і подібних до них ситуаціях, серйозно ставитися до проблеми особистої безпеки і безпеки організації. Для цього менеджер і фахівець служби безпеки повинні ретельно освоїти та ефективно застосовувати основні способи управління організацією, персоналом і системою безпеки в підприємницькій діяльності.

Функції управління в сучасному менеджменті реалізуються успішно лише за умови делегування менеджеріві окреслених повноважень і відповідальності. Інакше, як підтверджує зарубіжний і особливо вітчизняний досвід, менеджери перетворюються на комерційних агентів, звичайних чиновників, адміністраторів і функціонерів.

Насамперед потрібно засвоїти основи знань про ринкову економіку і безпеку підприємництва з огляду на жорстку конкуренцію, прояв загроз, небезпек, ризиків і конфліктів у цій благородній, проте небезпечній діяльності.

Методичні рекомендації з написання курсових робіт з економічної безпеки допоможуть студентам якомога краще засвоїти навчальну програму курсу. Економічна, організаційна і політична системи суспільства безпосередньо залежать від його господарської діяльності.

Незалежно від суб'єктів господарювання економічна безпека має багатоаспектне тлумачення. На будь-якому рівні ієрархії виробничо-господарської діяльності можуть виникати ситуації, які безпосередньо впливають на стан виробництва, часто незалежно від самого товаровиробника. Поняття економічної безпеки підприємства можна розглядати з кількох позицій. З позиції різних агентів ринку, що взаємодіють з підприємством (споживачів, суміжників, податкових, кредитних органів і т. ін.), оцінка має дати відповідь на запитання "Наскільки надійне підприємство як партнер в економічних відносинах і чи доцільно продовжувати ці відносини?". В цьому разі можна визначити, що економічна безпека підприємства є комплексним відображенням ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та інших економічних відносинах за певний проміжок часу.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Дані методичні рекомендації підготовлені для надання допомоги студентам кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності навчально-наукового інституту менеджменту та підприємництва денної та заочної форм навчання у написанні та оформленні курсової роботи.

Виконання курсової роботи є однією із форм самостійної роботи студентів в ході навчального процесу, що дозволяє визначити ступінь засвоєння студентом теоретичного матеріалу та вміння його аналізувати і застосувати на практиці, підтверджувати грамотність та ерудицію.

Творчому і глибокому засвоєнню змісту навчальних дисциплін кафедри, а також розвитку навиків самостійних досліджень повинні сприяти виконання студентами курсових робіт, які є невід'ємною складовою частиною системи підготовки майбутніх економістів.

Основною метою виконання курсової роботи є поглиблення теоретичних знань студентів з рекомендованих до вивчення дисциплін кафедри.

Написання курсової роботи дає змогу студенту навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формулювати власні погляди стосовно невирішених проблем, обґрунтовувати висновки й пропозиції, спрямовані на їх розв'язання.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тематика курсових робіт щорічно затверджується на засіданні кафедри. Студент може самостійно обрати будь-яку тему із наведеної у даних методичних вказівках, проте, не допускається виконання однакових тем курсових робіт в межах академічної групи.

Студенти заочної форми навчання вибір теми курсової роботи здійснюють з урахуванням своєї практичної діяльності, можливостей використання матеріалів підприємств та організацій, де вони працюють.

У окремих випадках може затверджуватися тема курсової роботи за пропозицією студента, якщо є база для її виконання і відповідність навчальній програмі курсу. Якщо студент обрав тему, не визначену кафедрою, він повинен написати про це заяву на ім'я завідувача кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. У заяві слід зазначити назву обраної теми та обґрунтувати

її вибір.

У процесі роботи студенти розвивають і вдосконалюють такі навички:

- визначати мету, основні завдання, об'єкт та предмет дослідження;
- самостійно формулювати проблему дослідження;
- здійснювати пошук і підбір потрібної інформації;
- логічно і послідовно висловлювати свої думки, пропозиції, робити аргументовані висновки щодо теоретичного матеріалу, явищ та фактів реального життя;
- правильно оформляти науково-довідковий матеріал;
- публічно захищати підготовлену роботу (створювати презентацію, робити наукові повідомлення, відповідати на поставлені запитання, захищати свою точку зору тощо).

3. ВИБІР ТЕМИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для виконання курсової роботи необхідно вибрати її тему і відповідну літературу. Вибір теми проводиться на основі наявного на кафедрі затвердженого переліку тем курсових робіт. Студент може запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки. У всіх випадках тема курсової роботи повинна бути актуальною, відповідати сучасному рівню економічної теорії і практики, основному профілю спеціальності, достатньо конкретною і мати прикладне значення. У відповідності до змісту курсу «Економічна безпека підприємства» рекомендується наступний перелік основних напрямків курсових робіт:

1. Поняття та основні категорії економічної безпеки
2. Передумови виникнення поняття економічної безпеки підприємства та його еволюція.
3. Особливості забезпечення національної економічної безпеки.
4. Індикатори та складові економічної безпеки підприємства
5. Система економічної безпеки підприємства
6. Особливості діяльності служби безпеки підприємства
7. Недобросовісна конкуренція та захист комерційної таємниці
8. Загальні принципи безпеки інформаційних технологій
9. Канали витоку інформації
10. Організація інформаційної безпеки на підприємстві
11. Концептуальні засади економічної безпеки
12. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства
13. Організація системи економічної безпеки підприємства
14. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства
15. Стратегічне та інноваційне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства

- 16.Складові економічної безпеки України та методика їх оцінювання
- 17.Методичний підхід до оцінювання економічної безпеки регіону та галузі
- 18.Комплекс методичних підходів щодо оцінювання економічної безпеки підприємства
- 19.Технологія моделювання стану економічної безпеки підприємства
- 20.Нормативно-правове забезпечення економічної безпеки в системі корпоративного управління підприємством
- 21.Фактори загроз економічної безпеки в системі корпоративного управління підприємства
- 22.Методичне забезпечення ідентифікації та оцінювання загроз економічної безпеки в системі корпоративного управління
- 23.Сутність і завдання управління ризиком інноваційних проектів
- 24.Дослідження принципів організації управління ризиком інноваційних проектів
- 25.Структуризація ризику, мети і завдань управління інноваційними проектами
- 26.Наукові основи безпеки підприємницької структури;
- 27.Сутність економічної безпеки підприємства та її функціональні складові;
- 28.Значущі загрози та небезпеки економічній безпеці підприємства на різних інституційних рівнях;
- 29.Принципи організації системи економічної безпеки підприємства;
- 30.Основні підходи до гарантування безпеки; функції менеджменту безпеки підприємництва;
- 31.Основні нормативно правові документи, що регламентують діяльність служби безпеки на підприємстві;
- 32.Критерії оцінки та методи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- 33.Сутність, завдання та функції ділової розвідки, її основні напрями; способи захисту комерційної таємниці підприємства;
- 34.Засоби та методи забезпечення сталого економічного розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання та їх ресурсне забезпечення;
- 35.Класифікація систем економічної безпеки і основні принципи їх функціонування, призначення, типи і характеристики;
- 36.Моделі інформаційної та економічної безпеки, стандарти BS та інші;
- 37.Особливості економічної інформації, що підлягає захисту та відповідні нормативні документи, які регламентують визначені категорії інформації;
- 38.Можливості програмного забезпечення для забезпечення інформаційної та економічної безпеки;
- 39.Методи оцінювання рентабельності використання необхідного програмного забезпечення інформаційної та економічної безпеки на підприємстві;
- 40.Основні загрози безпеки інформації і принципи створення комплексного

- захисту інформації;
41. Можливості ОС і спеціальних програм по забезпеченню безпеки категорованої економічної інформації.

4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Структура курсових робіт

Курсові роботи умовно поділяють на: 1 – вступну частину, 2 – основну частину, 3 – список використаних джерел, 4 – додатки.

Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: титульний лист, зміст, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.

Основна частина містить такі структурні одиниці: вступ, текст курсової роботи, висновки, рекомендації, перелік посилань.

Додатки розміщують після основної частини курсової роботи.

Структурні елементи: “титульний лист”, “зміст”, “вступ”, “текст”, “висновки”, “перелік посилань” є обов’язковими.

Курсова робота виконується державною мовою або іноземною, що вивчається.

Обсяг курсової роботи – 1 др.арк./**20-25** сторінок машинописного тексту/35-40 рукописних сторінок; кількість джерел – не менше **25**.

Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа. Титульний аркуш повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

- назва міністерства і навчального закладу;
- гриф допущення до захисту;
- прізвище, повні ім’я і по батькові автора;
- повна назва документа;
- підписи відповідальних осіб, включаючи керівника роботи;
- рік виконання курсової роботи;

Приклад оформлення титульного листа наведено у додатку А.

Зміст вміщує в собі перелік скорочень, умовних позначень, символів, одиниць і термінів (якщо вони є), вступ, заголовки розділів і підрозділів (якщо вони є), висновки, список використаних джерел, додатки (якщо вони є) із вказівкою номера сторінки, з якої починається розділ чи підрозділ. Приклад змісту наведено у Додатку Д.

Перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів

Усі прийняті у курсовій роботі малопоширені умовні позначення, символи, одиниці, скорочення і терміни пояснюють у переліку, який вміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки.

Незалежно від цього при першій появі цих елементів у тексті курсової роботи наводять їх розшифровку.

Вимоги до структурних елементів основної частини

У **вступі** має бути:

- **Актуальність** проблеми, яка зумовила вибір теми дослідження, коротко викладена історія питання (ступінь вивчення теми) за хронологічним чи концептуальним принципом.
- **Об'єкт дослідження**:...
- **Предмет дослідження**:...
- **Мета дослідження**: вивчити і науково обґрунтувати...
- **Гіпотеза дослідження** (якщо вона є). У відповідності з метою і гіпотезою дослідження ставляться **завдання**.
- **Методи дослідження**:
- **Наукова новизна дослідження** полягає у тому...
- **Практичне значення дослідження**.

Логіка дослідження зумовила **структуру** курсової роботи: вступ, ...розділи, висновки, список використаних джерел із...найменувань, ...додатків. Загальний обсяг...сторінок.

Вимоги до викладу тексту курсової роботи

Текст курсової роботи – це виклад відомостей про предмет (об’єкт) дослідження, які є необхідними й достатніми для розкриття сутності означеної роботи (опис теорії, методів роботи) та її результати. Текст курсової роботи викладають, поділяючи матеріал на розділи. Розділи можуть поділятися на пункти або на підрозділи і пункти. Пункти, якщо це необхідно, поділяють на підпункти. Кожен пункт і підпункт повинен містити закінчену інформацію і висновки.

Висновки

Висновки вміщують безпосередньо після викладу тексту, починаючи з нової сторінки. Висновки повинні містити в собі синтез “наскрізних” висновків за розділами, оцінку повноти вирішення поставлених завдань.

Рекомендації

У курсовій роботі на основі одержаних висновків можуть наводитись рекомендації. Рекомендації вміщують після висновків, починаючи з нової сторінки. Текст рекомендації може поділятися на пункти.

Посилання у курсовій роботі

Перелік джерел, на які є посилання в основній частині курсової роботи, наводять у кінці тексту, починаючи з нової сторінки. Його розміщують в алфавітному порядку і складають відповідно до чинних стандартів (див. Додаток Е). Посилання в тексті роботи робляться в квадратних дужках:

- з наведенням прізвища автора (в транскрипції оригіналу), року видання і сторінки. Наприклад: [Арутюнова 1999, с. 342; Austin 1994, с. 89]
- при наявності кількох робіт одного автора одного року видання, після дати додається маленька латинська літера. Наприклад: [Арутюнова 1999 р., с. 342; Austin 1994а, с. 89]
- при посиланні на колективні видання наводити повну назву роботи. Наприклад [Дискурс іноземномовної комунікації 1996, с. 89]
- при посиланні на періодичні видання (після прикладів) давати повну або скорочену назву, але з її поясненням у списку використаних джерел. Наприклад: [FM № 245 1994, с. 89]
- при наявності 2-3 авторів наводити першого і відповідної позначки. Наприклад [Левицький и др.2014, с. 89; Austin et all 2012, с. 89]

Бібліографічні описи посилань у переліку наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (ГОСТ 7.1 –84. Бібліографічні описи документу. Загальні вимоги і правила складання).

5. ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА РОЗРОБКА ДОДАТКІВ

За допомогою електронного каталогу наукової бібліотеки Державного університету телекомунікацій та провідних вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів можна на достатньо високому рівні скласти список використаних джерел за обраною темою, вводячи ключові слова.

Рекомендується опрацювати та використати у курсовій роботі наукові праці науково-педагогічних працівників кафедри, інституту, університету, а також економічні часописи, принаймні останніх 5 років. Під час добору та опрацювання наукових джерел необхідно узгоджувати їх зі своїм науковим керівником.

Потрібно пам'ятати: не допускається виконання курсової роботи виключно за матеріалами підручників та навчальних посібників. Основними літературними джерелами мають стати статті окремих авторів, колективні монографії та публікації в періодичних виданнях.

Список використаних джерел формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

За допомогою вивчення та аналізу списку використаних джерел відбувається складання плану роботи.

Далі відбувається узгодження плану роботи та списку використаних джерел з лектором курсу та науковими керівником.

Якщо всі спірні питання плану та списку використаних джерел вирішені, можна приступити до написання і оформлення курсової роботи.

Студент здає оформлену роботу у паперовому та електронному варіанті на кафедру у встановлені терміни, про що лектор робить запис у журналі реєстрації курсових робіт. Потім курсова робота передається науковому керівнику для написання відгуку і виставлення оцінки до захисту.

6. НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – це **самостійне** наукове дослідження студента. Вона виконується впродовж першого семестру 4-го курсу. **Календарний план** написання курсової затверджується щорічно і доводиться до відома студентів до 15 вересня. У ньому, зокрема, зазначено терміни, що відводяться для написання заяви щодо вибору теми, затвердження плану, виконання окремих розділів та роботи в цілому, а також дата захисту проведених досліджень.

Тема курсової роботи обирається із *затвердженого* переліку. В одній групі *не може бути обрано однакових* напрямів досліджень (якщо інше не погоджено з науковим керівником). При виборі теми доцільно орієнтуватись на інтереси студента, тематику виконаних раніше робіт та напрям майбутніх досліджень (у тому числі магістерської дипломної роботи). Перед написанням заяви про вибір теми варто ознайомитись із наявними літературними джерелами та статистичною базою.

Структурними елементами курсової роботи є наступні:

1. Титульна сторінка.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина.
5. Висновки.
6. Список використаних джерел.
7. Додатки (якщо в них є потреба).

Титульний аркуш повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

- назва міністерства і навчального закладу, кафедри;
- повна назва курсової роботи;
- прізвище, ім'я і по батькові автора;
- посада, науковий ступінь, прізвище, ім'я і по батькові наукового керівника;
- відмітка про допущення до захисту;
- підписи автора та керівника роботи;
- рік виконання курсової роботи;

Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають

заголовка), зокрема вступу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел.

Вступ до курсової роботи має наступні складові:

- актуальність дослідження обраної теми курсової роботи;
- об'єкт і предмет дослідження;
- мета і завдання роботи;
- методи дослідження;
- коротка характеристика структури виконаного дослідження.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують **актуальність** і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, особливо на користь України. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне - сутність проблеми або наукового завдання.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. **Предмет дослідження** міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як *загальне і часткове*. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, визначеної на титульному аркуші як її назва.

До основних **методів дослідження** належать: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження, узагальнення, порівняння, моделювання, формалізація, статистичні методи. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Основна частина курсової роботи повинна містити теоретичну та практичну складові. При її написанні *рекомендується* виділяти 3 розділи:

Перший розділ присвячується розкриттю сутності об'єкта дослідження, характеристиці основ організації управління ним. У ньому здійснюється аналіз літератури з проблеми дослідження; розкриття основних понять теми; аналіз, порівняння, співставлення існуючих поглядів різних науковців на досліджувану проблему.

Другий розділ присвячується аналізу сучасного стану об'єкта дослідження та фінансової практики. Він виконується на основі вивчення статистичних та звітних даних, публікацій в періодичних виданнях, даних, оприлюднених на офіційних сайтах органів державного управління, професійних учасників фінансового ринку, міжнародних організацій, в аналітичних оглядах тощо. Аналіз динаміки досліджуваних явищ має здійснюватись не менш як за 5 останніх років (якщо інше не погоджено з науковим керівником).

Третій розділ присвячується дослідженню виявлених у попередніх розділах проблем та можливих шляхів їх вирішення. Також може вивчатись зарубіжний досвід та перспективи використання іноземних напрацювань в українській практиці.

Висновки курсової роботи повинні впливати з проведеного дослідження і мати безпосередній зв'язок з його результатами. У висновках підводяться підсумки щодо всіх висвітлених у курсовій роботі питань. Вони мають відповідати меті та завданням дослідження, визначеним у вступі (показати, чи досягнуто мети, які завдання виконано повністю або частково, які ні і чому).

За потреби до складу курсової роботи включаються **додатки**. При цьому не допускається включення матеріалу, який не розкривається і не аналізується в тексті роботи; на всі додатки в тексті курсової роботи повинні бути посилання. За своїм оформленням таблиці і рисунки повинні бути компактними та акуратними, при їх укладанні допускається використання меншого ніж стандартний шрифту та одинарного інтервалу між строками.

Основні вимоги щодо оформлення роботи

Курсова робота з дисципліни «Економічна безпека підприємства» може бути написана українською або англійською (за погодженням з науковим керівником) мовою. Вона оформляється на аркушах формату А4. Курсову роботу друкують на одній стороні аркуша білого паперу з використанням шрифту **Times New Roman розміром 14 пунктів полуторним міжрядковим інтервалом**. Текст курсової роботи необхідно друкувати, дотримуючись наступних розмірів полів: верхнє, лівє і нижнє - не менше 20 мм, правє - не менше 10 мм. **Номери сторінок** проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Текст основної частини поділяють на розділи, підрозділи, пункти. **Заголовки структурних частин** курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»,

«ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів курсової роботи варто починати з абзацного відступу і друкувати (крім першої великої) малими літерами, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. При цьому використовується напівжирний шрифт. Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки, підрозділи та пункти – ні.

Відстань між заголовком і текстом курсової роботи повинна складати не менше двох рядків. Відстань між рядками заголовка така, як у тексті, а між заголовком і підзаголовком один рядок, між підзаголовком і текстом також один рядок при комп'ютерному наборі.

Абзаци в тексті курсової роботи починають відступом, рівним 15 мм.

Ілюстрації і таблиці необхідно подавати *безпосередньо після тексту*, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблицю, графік, діаграму розміри яких більше формату А4, розміщують в додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» «Мал.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис.1.2. Динаміка обсягу торгів на біржі ПФТС у 2004-2010 роках [23].

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією, по центру або зліва.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка (Таблиця 1.3)

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж, табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж, табл. 1.2». Якщо всі показники таблиці мають однакові одиниці виміру, їх виносять у заголовок, якщо різні — вказують у боковому. Позначення одиниць виміру повинно відповідати стандартам.

Формули в курсовій (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля

аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (*перша формула третього розділу*).

Усі таблиці та ілюстрації повинні **обов'язково** супроводжуватися посиланням на джерело інформації (або ж має бути зазначено, що складено автором самостійно). Усі ілюстративні матеріали мають бути виконані засобами MS Word, OpenOffice або ж іншого текстового редактору (**не допускається** використання відсканованих і вставлених в текст роботи об'єктів).

При написанні курсової роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі праці, результати з яких наводяться в дисертації, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячене дослідження. Такі **посилання** дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал, не включений до останнього видання. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання. Посилання в тексті курсової на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...».

Список використаних джерел - елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. За більш детальною інформацією можна звернутись до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання" (або іншого, актуального на момент написання курсової роботи).

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як *додаток А*.

7. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ПОРЯДОК ЇЇ ЗАХИСТУ

Захист курсової роботи здійснюється перед комісією (*завідувач кафедри, лектор, науковий керівник*), яка затверджується на засіданні кафедри.

Тези доповіді студент готує заздалегідь. У доповіді (5 хвилин) студенту слід розкрити актуальність обраної теми, дати характеристику об'єкта і предмета дослідження та доповісти про отримані результати за кожним розділом, основні висновки і пропозиції, які він сформував під час дослідження обраної теми.

Рекомендується підготувати презентацію основних положень та висновків з курсової роботи (5-10 слайдів).

Після доповіді студент відповідає на запитання членів комісії та присутніх на захисті. Загальний час захисту курсової роботи не повинен перевищувати 10 хвилин у середньому на одного студента.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні комісії виноситься рішення про остаточну оцінку за курсову роботу, яке оголошується в той самий день.

Після захисту курсова робота передається на зберігання в архів кафедри.

8. ДОДАТКИ

У додатках вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти курсової роботи, але включення його до основної частини наукової роботи може змінити впорядковане і логічне уявлення про дослідження;
- не може бути розміщений в основній частині курсової роботи через великий обсяг або способи його відтворення.

У додатки можуть бути включені:

- ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладання або форму подання не можуть бути внесені до основної частини (оригінали фотографій, мікрофіші, формули, розрахунки, опис комп'ютерних

програм, розроблених у процесі виконання роботи та ін. Кожен додаток повинен починатися з нового аркуша і мати заголовок, виконаний великими літерами. У правому верхньому кутку над заголовком великими літерами пишеться відповідно: ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б тощо.

ДОДАТКИ

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КУРСОВА РОБОТА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»
НА ТЕМУ:
«ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Студентки 1 курсу, групи ПТБ-11
Іваницької І.С.

Керівник: доцент кафедри
підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
к. е. н., доц. **Сущенко Є.С.**

Оцінка за національною шкалою: _____

Оцінка за шкалою ECTS: _____

Члени комісії:

КИЇВ-2016

Основні етапи виконання курсової роботи

Етапи	Зміст етапу	Орієнтовний графік	
		1 семестр	2 семестр
1 етап	Вибір теми та визначення завдань дослідження.	до 10 жовтня	до 10 березня
2 етап	Вивчення літературних джерел, збирання та обробка інформації.	до 20 жовтня	до 20 березня
3 етап	Складання плану роботи.	до 5 листопада	до 5 квітня
4 етап	Узгодження плану роботи та списку використаних джерел з лектором та науковими керівником.	до 20 листопада	до 20 квітня
5 етап	Написання і оформлення курсової роботи.	до 5 грудня	до 5 травня
6 етап	Захист роботи.	до початку екзаменаційної сесії	до початку екзаменаційної сесії

Орієнтовні критерії оцінки курсових робіт

№ п/п	Критерій оцінки курсової роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності теми, виклад вступу та висновків роботи	10
2.	Ступінь опрацювання літератури (кількість джерел, роки видання, частка статей, тез, монографій, наявність посилань)	10

3.	Дотримання вимог до виконання курсової роботи (згідно методичних вказівок: шрифт, оформлення, наявність трьох розділів, розрахунків, таблиць, рисунків, формул)	10
4.	Виклад змісту курсової роботи (ступінь розкриття теми)	20
5.	Захист курсової роботи (доповідь, презентація, відповіді на поставленні питання)	50
	РАЗОМ	100

Умови не допуску курсової роботи до захисту

Недопуск	Якщо
Курсова робота до захисту не допускається	Робота подана на кафедру після закінчення встановленого терміну;
	Робота написана на тему, яка не затверджена на засіданні кафедри;
	Структура роботи не відповідає вимогам;
	Робота недбало оформлена, неякісно надрукована.

Додаток Г

Структура курсової роботи

Складова частина	Вимоги
Титульний аркуш	Містить назву навчального закладу і кафедри, тему курсової роботи, ПІБ автора та наукового керівника
ЗМІСТ	У змісті зазначаються початкові сторінки кожного розділу і пункту. Назви розділів і пунктів у змісті й тексті мають бути однаковими. Розділи й пункти нумеруються арабськими цифрами та друкуються з абзацним відступом.
ВСТУП	У вступі пояснюється необхідність (актуальність) обраної тематики дослідження, висвітлюється предмет, об'єкт дослідження, мета і завдання роботи, а також коротко характеризуються методи дослідження.
РОЗДІЛ 1	Літературно-історичний огляд щодо певної проблеми. Повинен включати 2-4 пункти.
РОЗДІЛ 2	Аналіз, методика дослідження та схема проведення експерименту. Повинен включати 2-4 пункти.

РОЗДІЛ 3	Подаються рекомендації та пропозиції за результатами проведених розрахунків та аналізів, а також дається їх інтерпретація. Повинен включати 2-4 пункти.
ВИСНОВКИ	У висновках коротко підсумовуються результати, отримані в процесі виконання роботи. Висновки за змістом мають відповідати поставленим завданням у вступі роботи.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Повинен містити 20 і більше найменувань (за останні 5 років), розташованих за алфавітом. Не менше 50% повинні становити статті, тези, монографії. На всі наведені джерела мають бути посилання в тексті курсової роботи.
ДОДАТКИ	В додатках розміщується об'ємний фактичний матеріал: таблиці, рисунки, тощо.

Додаток Д

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Цитата або посилання	Наприклад
Цитата в тексті подається в лапках, а потім у квадратних дужках міститься порядковий номер джерела у списку використаних джерел та номери сторінок, з яких береться інформація	“... зважаючи на пріоритет, що надається міжнародним стандартам” [8, с. 44]
Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками	у працях [1-7]
Посилання на рисунки (ілюстрації, схеми, графіки) вказуються порядковим номером рисунка	на рис. 1.1
Посилання на формули вказуються порядковим номером формули в дужках	за формулою (2.1)
На всі таблиці необхідно посилатися в тексті, слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено	у табл. 3.1
Посилання на додатки подаються у порядку появи їх у тексті	(Додаток 2)

Оформлення курсової роботи

Елемент	Вимоги
Розмір паперу	Формат – А4, орієнтація книжкова.
Шрифт	Times New Roman, розмір кегля – 14, міжрядковий інтервал – 1,5; масштаб 100%, звичайний.
Береги полів	Верхнє, нижнє, ліве і праве – 20 мм; абзацний відступ – 1,25.
Нумерація сторінок	На нижньому полі аркуша посередині, починаючи з другої, включаючи титульний аркуш (номер сторінки на титульному аркуші не ставлять). Нумерацію подають арабськими цифрами без знака №.
Структурна частина	Кожну структурну частину курсової роботи слід починати з нової сторінки.
Розділ	Розміщуються посередині рядка та друкуються великими напівжирними літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Номер розділу ставиться після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапка не ставиться, заголовок розділу друкуються з нового рядка.
Заголовки пунктів	Друкуються з великої літери напівжирними шрифтом (не підкреслюючи) без крапки в кінці. Номер пункту включає номер розділу і порядковий номер пункту, які відокремлюються крапкою (1.1).
Заголовки з двох чи більше речень	Відокремлювати крапками.
Абревіатури	В заголовках треба розшифровувати.
Рисунки (ілюстрації, схеми, графіки)	Подаються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. Нумерація рисунків у кожному з розділів або додатків має бути самостійною.

	<p>Номер рисунка повинен складатися з номера розділу та порядкового номера рисунка, між якими ставиться крапка (Рис. 1.1).</p>
Таблиці	<p>Таблиці повинні міститися після посилань на них у тексті. Примітки друкують під таблицею.</p> <p>Таблиці нумеруються послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка (Таблиця 2.1). Кожна таблиця повинна мати назву, яка розміщується над таблицею та друкується симетрично до тексту. Назву і слово “Таблиця” слід починати з великої літери. Назва таблиці друкується жирним шрифтом.</p>
Формули	<p>У формулі пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починається зі слова «де» без двокрапки.</p> <p>Формули нумеруються послідовно в межах розділу. Номер формули повинен складатися з номера розділу та порядкового номера формули, між якими ставиться крапка (3.1).</p>
Додатки	<p>Кожний додаток слід починати з нової сторінки із зазначенням угорі сторінки справа слова “Додаток” і його позначенням. (Додаток А). Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.</p> <p>Додаток повинен мати заголовок, який друкується посередині сторінки з великої літери окремим рядком.</p> <p>Додатки оформляються як продовження курсової роботи на наступних її сторінках і розміщуються у порядку появи посилань у тексті.</p>

Оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення у курсовій роботі
Монографії, навчальні посібники (1, 2 або 3 автори)	Ємець О. І. Основи підприємництва: навчальний посібник / О. І. Ємець. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – 147 с.
Чотири автори	Економічна теорія: навчальний посібник для студентів ВНЗ / [М. Д. Романюк, О. І. Ємець, Н. П. Репела, Я. І. Татунчак]. – Рек. МОН. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. – 592 с.
Багатотомні видання	Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія». – Т.1. – 2000. – 2000 с. Т.2. – 2000. – 2001 с. Т.3. – 2000. – 2002 с.
Стандарт	Якість води : Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Нац. стандарти України).
Збірки наукових праць	Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр. – Зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2014. – 299 с.
Словники	Політекономія: базовий економічний словник термінів та понять для студентів економічного факультету / О.І. Ємець, Ю.І. Ціжма. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2006. – 56 с.

Складові частини книги, монографії	Ємець О.І. Стратегічна роль спільних підприємств у активізації інвестиційних процесів / О. І. Ємець, В. В. Гловацька // Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку регіону : монографія / За ред. Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ : Видавець Віктор Дяків, 2014. – С. 122-133.
збірника,	Ємець О.І. Значення капітальних інвестицій підприємств в умовах глобалізації економіки / О.І.Ємець // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Науковий збірник. Випуск 10. – Т.1. – Івано-Франківськ: Плай, 2014. – С. 179-186.
журналу,	Ємець О.І. Удосконалення бухгалтерського обліку, аналізу накладних витрат на виробництво продукції / О.І.Ємець // Вісник Прикарпатського університету. Економіка. Випуск 10. – Івано-Франківськ: Плай, – 2014. – С. 241-247.
Тези доповідей	Ємець О. Загрози пенсійній системі України / О.І. Ємець, О. І. Фільварок // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції [Текст]: матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів та молодих вчених (10 квітня 2014 р. м. Івано-Франківськ). – Видавець Віктор Дяків, 2014. – С. 24-27.
Автореферати дисертацій	Івасишин О. І. Оцінка і прогнозування ефективності використання оборотного капіталу підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація та управління підприємствами”/ О. І. Івасишин. – Хм., 2006. – 17 с.
Законодавчі та нормативні документи	Господарський кодекс України № 436-IV за станом на 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2004. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).

Електронні ресурси	Цивільний кодекс [Електронний ресурс]: від 16.01.2003 р. № 435-IV із змінами та доповненнями. // Законопроекти. / Упр. комп'ютериз. систем апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15 . – Назва з екрана.
--------------------	---

При виконанні курсової роботи слід звернути увагу на належне оформлення списку використаної літератури. Складання списку використаної літератури є важливим обов'язковим елементом наукової роботи. Він певною мірою є вираженням наукової етики та культури наукової праці. Список використаної літератури відображає роботу автора зі збору та аналізу літератури, дозволяє зробити висновок про ступінь фундаментальності проведеного дослідження і охоплює документи, використані при написанні наукової роботи. Будь-яка курсова робота супроводжується списком літератури, складати який необхідно за певними правилами.

Перелік використаної літератури (бібліографічний опис документів) здійснюється згідно зі стандартами, які прийняті в Україні, зокрема:

1. Міждержавний «ДСТУ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Режим доступу: <http://zounb.zp.ua/resource/GOST/index.html>.

Він є базовим для системи стандартів, правил та методичних посібників зі складання бібліографічного опису.

2. При скороченні слів необхідно дотримуватись вимог ДСТУ 3582: 2013 «Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень в українській мові» та ГОСТ 7.12.93 «Библиографическая запись. Сокращения слов на русском языке. Общие требования и правила».

Режим доступу: http://archeos.org.ua/wp-content/uploads/2015/01/DSTU_3582_2013.pdf

3. При оформленні бібліографічних посилань слід дотримуватись «ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», що вступив в дію 01.07.2016. Цей стандарт дає рекомендації, які враховані в наведених нижче прикладах описів архівних документів.

Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>

Режим доступу: http://www.ukrbook.net/zakony/prykl_bib_zap.pdf

Додаток 3

Основні умови одержання оцінки

Оцінка	Умова
Відмінно (А)	Виставляється за умови вмілої обробки багатьох теоретичних джерел, висловлювання власної позиції, залучення та аналізу конкретної статистичної інформації щодо економіки України, наявності у роботі самостійних, добре аргументованих коментарів до таблиць, схем, діаграм і графіків.
Добре (В,С)	Заслужовують роботи, в яких є перелік поглядів економістів різних наукових шкіл на сутність певних економічних явищ і процесів. При цьому студент намагався зробити їх систематизацію, але не зміг здійснити узагальнення, сформулювати власні оцінки щодо процесів, які аналізуються.
Задовільно (D,E)	Отримують студенти, в роботах яких зміст теми розкрито в певній послідовності й виділено основні теоретичні положення за вивченими літературними джерелами, але мають місце недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо.
Незадовільно (FX,F)	Оцінюються курсові роботи, які за змістом і оформленням не відповідають діючим вимогам.

Навчально-методичне видання

Сотниченко Володимир Миколайович

Дименко Руслан Анатолійович

Методичні рекомендації
до виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни:
„ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА“
для студентів денної і заочної форм навчання ОКР «Магістр»

Видавництво ДУТ
03110, Київ, вул. Солом'янська, 7
Надруковано в Редакційно-видавничому центрі Державного університету телекомунікацій
Київ, вул. Солом'янська, 7; тел. +38 (044) 249-25-75
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
Серія ДК № 1812 від 26.05.2004 р.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,5

© ДУТ підписано до друку **28.10.2016**. Наклад 20 прим. Зам. № _____